

جمهوری اسلامی ایران
مدیریت حوزه علمیه استان قم

رساله علمی سطح سه

راهکارهای کاربردی کردن فرهنگ انتظار در سبک زندگی دینی

استاد راهنما:

حجت‌الاسلام والمسلمین: استاد رحیم کارگر

استاد مشاور:

حجت‌الاسلام والمسلمین استاد خدامراد سلیمیان

محقق:

محمد گمار

سال تدوین: ۱۳۹۴

تقدیم:

پدر عزیز و همسر فداکار گرامی روحشان شاد

تشر و قدردانی

از همه عزیزانی که بنده را در این رساله کمک نمودند خصوصاً استاد گرامی
حجت الاسلام والمسلمین دکتر رحیم کارگر و استاد مشاور حجت الاسلام
والمسلمین دکتر سلیمیان.
برای همه این عزیزان و بزرگواران، توجّه خاص و کریمانه خدای سبحان را
خواستارم.

چکیده

این تحقیق درصدد، ارائه‌ی راهکارهای کاربردی کردن فرهنگ انتظار، در سبک زندگی دینی است.

ضروری است در عصر غیبت امام مهدی (عج) به دنبال الگویی از سبک زندگی شیعی بود، که مبتنی بر باور داشت به مسأله انتظار و غیبت امام باشد. انتظار، فرهنگ غنی و متعالی است که علاوه بر آینده‌نگری و امیدبخشی، شیوه خاصی از زندگی منتظرانه را می‌طلبد. بر این اساس در تدوین سبک زندگی باید بتوان ضمن مراجعه به آن، به ترسیم دقیق سبک زندگی در جامعه منتظر پرداخت و در رفع مشکلات و کاستی‌های اخلاقی جامعه، از آن بهره گرفت. و دو مفهوم مهدویت و غیبت، بامفهوم انتظار، ارتباط نزدیکی دارند، به گونه‌ای که، این مفاهیم، در عصر غیبت می‌توانند، سبک، فکر و زندگی شیعه را تبیین کنند. در سبک زندگی منتظرانه، چهار محور اصلی خدامحوری، شریعت‌محوری، امام‌محوری و وظیفه‌محوری، وجود دارد. که در این راستا باید، سعی کنیم این چهار محور را در زندگی، کاربردی کنیم. و به همین جهت، مسأله‌ی اصلی این تحقیق این می‌شود که، چگونه می‌توان فرهنگ انتظار را در سبک زندگی کاربردی کرد؟ روش تحقیق در این پژوهش، کتابخانه‌ای، توصیفی و تحلیلی است. و عمده منابع این تحقیق، کتابهای روایی مهدویت، آیات و تفاسیر قرآن، و کتبی که در روش سبک زندگی نگاشته شده می‌باشد. در زمینه سبک زندگی کتابهای ارزنده‌ای، نگاشته شده است. که بیشتر آنها مطالب نظری و اخلاقی است.

در این تحقیق شده است، سعی شده روشهای کاربردی ارائه شده شود. در زندگی مهدوی، شخص منتظر باید طوری عمل کند، که غیبت امام برای او به منزله حضور امام علیه السلام باشد.

برای کاربردی کردن معارف اسلامی و مهدوی، باید با عزمی جهادی از راهکارهای متنوع فرهنگی، اجتماعی و تربیتی بهره برد تا بتوان به اهداف مورد نظر در عصر غیبت، دست یافت.

کلید واژه: انتظار، مهدویت، سبک زندگی، راهکار فرهنگی، راهکار اجتماعی، راهکار تربیتی.

فهرست مطالب

۱	بیان مسئله
۲	اهداف و فوائد تحقیق
۲	پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش
۳	ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق

فصل اول: مفاهیم و کلیات

۶	مقدمه
۸	گفتار اول: مفاهیم
۸	الف. سبک زندگی
۹	ب. سبک زندگی مهدوی
۱۰	شیوه زندگی به سبک زندگی منتظرانه
۱۰	ج. انتظار
۱۱	د. مهدویت
۱۲	گفتار دوم: کلیات
۱۳	۱. انتظار در فرهنگ شیعه
۱۵	۲. انواع انتظار
۱۹	۳. چیستی فرهنگ انتظار
۲۱	۴. سبک زندگی متأثر از فرهنگ انتظار
۲۳	گفتار سوم: شیوه‌های تاثیر گذاری فرهنگ انتظار در سبک زندگی دینی
۲۳	مقدمه
۲۴	۱. شیوه‌های مستقیم
۲۷	۲. شیوه‌های غیر مستقیم
۳۲	۳. انتظار و چشمانداز آینده

گفتار چهارم: کارکردهای فرهنگ انتظار..... ۳۳

فصل دوم: راهکارهای فرهنگی کاربردی کردن فرهنگ انتظار

- گفتار اول: تبیین درست سبک زندگی منتظرانه..... ۴۰
- بُعد فردی..... ۴۱
- الف. خودشناسی و خودسازی..... ۴۱
- ب. بصیرت افزایی..... ۴۲
- بُعد اجتماعی..... ۴۳
- ج. مجالست با نیکان و دوری از همنشین با بدان..... ۴۶
- گفتار دوم: تدوین سیاستهای فرهنگی مناسب برای ارائه سبک زندگی منتظرانه..... ۴۷

فصل سوم: راهکارهای اجتماعی کاربردی کردن فرهنگ انتظار

- گفتار اول: از بین بردن برداشتهای ناروا و ساختن فرهنگ انتظار..... ۵۱
- الف. انزوای طلبی..... ۵۱
- ب. انکار مسئولیت‌های اجتماعی..... ۵۱
- گفتار دوم: تلاش برای تحقق انسجام و همدلی جامعه..... ۵۴
- مؤلفه‌های اتحاد ملی و انسجام اسلامی در سبک زندگی دینی..... ۵۵
۱. طرز تفکر مدیریت جهادی..... ۵۸
- چگونگی کاربردی کردن ترویج حیا و عفاف..... ۶۰
- نتیجه..... ۶۵
۲. نماد سازی شهری در سبک زندگی مهدوی..... ۶۵
- انقلاب و تحوّل روحی افراد در سبک زندگی منتظرانه..... ۶۹

فصل چهارم: راهکارهای تربیتی کاربردی فرهنگ انتظار

- گفتار اول: ضرورت نگرش ایجابی به حوزه تربیت مهدوی..... ۷۱
- اهمیت و ضرورت نگرش ایجابی به حوزه تربیت مهدوی..... ۷۲

- گفتار دوم: بهرهمندی از ظرفیت های نظام آموزشی در حوزه تربیت مهدوی ۷۴
- ظرفیت های بالقوه نظام آموزشی در ترویج سبک زندگی مهدوی ۷۶
- گفتار سوم: زمینسازی برای آمدن منجی ۸۰
- ارتباط زمینسازی ظهور و سبک زندگی مهدوی ۸۰

فصل پنجم: راهکارهای عاطفی کاربردی فرهنگ انتظار

- گفتار اول: انس و عشق به امام زمان ۸۶
- محبت زمینه پذیرش احکام و اخلاق ۸۶
- گفتن جلوهای زمان ظهور ۸۷
- گفتار دوم: ایجاد شبکه‌ی تلویزیونی یا رسانه‌ای مخصوص انتظار ۸۸
- الف - رسانه شنیداری و گفتاری ۸۸
- ب - استفاده بهینه، از ظرفیت مناسبتها ۸۹
- گفتار سوم: ارتباط معنوی با امام عصر ۹۰
- الف) ارتباط روحی ۹۰
- ب) نکته مهم توجه داشتن به آثار مخرب گناه ۹۱
- جمع بندی و نتیجه گیری ۹۳
- فهرست منابع و مآخذ ۹۶

بیان مسئله

سبک زندگی مجموعه‌ای از رفتارهای، معطوف به ابعاد هنجاری و معنایی زندگی فردی و اجتماعی اطلاق می‌شود. و نشان‌دهنده کم و کیف نظام باورها و کنش‌های فرد است که آن را انتخاب کرده است. راه‌ها و روش‌ها و بایدها و نبایدهایی است که هدف شخص را در زندگی مشخص می‌کند. بر این اساس، شکل‌گیری سبک زندگی دینی و پرداختن عالمانه و کارشناسانه به آن، از این جهت اهمیت فراوانی دارد که، زندگی دینی باید براساس اعتقاد و باور، پایه-گذاری شود. به عبارت دیگر، ایمان و اعتقادات دینی را، بتوان در زندگی پیاده کرد.

انتظار را می‌توان یک فرهنگ غنی و متعالی دانست، که علاوه بر آینده‌نگری و امیدبخشی، می‌تواند شیوه خاصی از زندگی منتظرانه را ارائه دهد. بر این اساس در تدوین سبک زندگی می‌توان ضمن مراجعه به آن، به ترسیم دقیق سبک زندگی دینی، در جامعه منتظر پرداخت و در رفع مشکلات و کاستی‌های اخلاقی جامعه، از آن بهره گرفت.

در این پژوهش سعی شده، فرهنگ انتظار، در سبک زندگی دینی، کاربردی شود، و انتظار به عنوان منبعی برای تدوین سبک زندگی در نظر گرفته شود. در این نگاه شخص منتظر کسی است که زندگی‌اش براساس انتظار مداوم پایه‌ریزی شده، و می‌تواند آن را در زندگی روزمره خود، نیز کار بردی و اجرا کند. بر این اساس مسأله‌ی اصلی این تحقیق، بررسی راه‌کارهای کاربردی کردن فرهنگ انتظار، در سبک زندگی دینی است.

سوالات تحقیق

سوال اصلی:

چگونه می‌توان فرهنگ انتظار را در سبک زندگی کاربردی کرد؟

سوالات فرعی:

۱- راهکارهای فرهنگی کاربردی کردن فرهنگ انتظار چیست؟

۲- راهکارهای اجتماعی کاربردی کردن فرهنگ انتظار چیست؟

۳- راهکارهای تربیتی کاربردی کردن فرهنگ انتظار چیست؟

۴- راهکارهای عاطفی کاربردی کردن فرهنگ انتظار چیست؟

اهداف و فوائد تحقیق

هدف اصلی، ارائه راهکارهای کاربردی کردن فرهنگ انتظار، در تدوین و شکل‌گیری سبک زندگی دینی است.

اهداف فرعی جزئی

- تبیین جایگاه فرهنگ انتظار در سبک زندگی دینی.

- بهره‌مندی از ظرفیت‌های فرهنگ انتظار، در اصلاح جامعه.

- الگوگیری از آموزه‌های مهدویت، جهت رسیدن به روش زندگی مطلوب.

- مقابله با فرهنگ ناسالم سبک زندگی غربی، با تاسی به فرهنگ انتظار.

- رسیدن به الگوی جامع سبک زندگی منتظرانه.

فایده تحقیق: فایده عملی این تحقیق رسیدن به راهکارهای عملی و کاربردی کردن فرهنگ انتظار، در سبک زندگی دینی است.

پیشینه تحقیق و امتیاز این پژوهش

این تحقیق به طور مستقل درصدد بررسی نقش و جایگاه فرهنگ انتظار، در شکل‌گیری سبک زندگی دینی است. وسعی شده که ارائه دهنده سبک زندگی دینی منتظرانه به روش کاربردی را بیان کند. البته در بحث انتظار و سبک زندگی کارهای خوبی انجام شده، که خیلی هم باارزش بوده، ولی در باره سبک زندگی منتظرانه با این رویکرد یعنی کاربردی کردن آن در زندگی بر اساس فرهنگ انتظار، کمتر کاری صورت گرفته است. کارهایی که انجام شده که نزدیک به این عنوان باشد از این قرار است:

۱. فرهنگ انتظار، ابراهیم شفیعی سروستانی، نشر موعود چاپ ۱۳۸۰ چاپ اول؛

۲. فرهنگ مهدویت و انتظار، پژوهشکده تحقیقات اسلامی، رمز هدایت تابستان ۱۳۸۹ چاپ اول؛

۳. نقش اجتماعی انتظار، حسن عبدی-پور، بوستان کتاب سال ۱۳۸۶ چاپ اول؛

۴. خانواده مهدوی، مهدی نیلی-پور، مرغ سلیمان: سال ۱۳۸۴ چاپ چهارم؛
۵. انتظار پویا، محمد مهدی آصفی، بنیاد فرهنگی مهدی موعود ۱۳۸۴ چاپ دوم؛
۶. انتظار عامل مقاومت و حرکت، لطف الله صافی، اندیشه قم ۱۳۵۷ چاپ اول؛
۷. مقاله آگاهی منتظرانه در سبک زندگی و تربیت زمینه-ساز، فاطمه خادم شیرازی و سعید علیپور ناشر: آینده روشن ۱۳۹۳ چاپ؛
۸. دین و سبک زندگی، سعید مهدوی کنی، دانشگاه امام صادق ۱۳۸۷؛
۹. سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، دکتر محمد کاویانی آرانی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه ۱۳۹۱؛
۱۰. نقش مردم در انقلاب جهانی حضرت مهدی □، خدامراد سلیمیان، مرکز تخصصی مهدویت ۱۳۹۲؛
۱۱. با جاری انتظار، سید مسعود پور سید آقایی آینده روشن ۱۳۸۷؛
۱۲. سبک زندگی منتظرانه، حسن ملایی، انتشارات مرکز تخصصی مهدویت ۱۳۹۵؛
۱۳. سبک زندگی اسلامی، محمد شبدینی، ابراهیم نصرالله-پور، علی کریمی. ناشر زمزم هدایت ۱۳۹۵.

ضرورت این انتخاب و انجام تحقیق

پژوهش حاضر از این جهت، ضروری است که، در عصر غیبت ولی عصر (عج)، زندگی شخص منتظر چگونه باید باشد؟ آیا روش خاصی را در زندگی باید داشته باشد؟ یا این که لازم نیست. زیرا بعضی معتقد هستند، که لازم نیست روش خاصی در زندگی داشته باشیم و حرکتی انجام دهیم، خود حضرت تشریف می آورند و همه چیز را اصلاح می کنند. به عبارت دیگر ما کار خودمان را انجام دهیم، و کاری به مسایل دیگر نداشته باشیم. بالاخره حضرت یک روزی ظهور خواهند کرد، و جهان را اصلاح می کنند. و بعضی دیگر فقط شعار مهدوی می دهند، ولی در عمل، خبری از زندگی مهدوی نیست. که این یک آسیب جدی به تفکر انتظار و مهدویت است. بر این اساس، ضروری است که تحقیقی درباره چگونگی زندگی مهدوی و کاربردی کردن آن، در عصر غیبت، ضروری به نظر می رسد. با توجه به داشتن منابع

دینی، در روش زندگی، و از طرفی احساس لزوم و مراجعه به آموزه‌گران سنگ مهدویت و بهره‌مندی از آن، در اصلاح جامعه و شکل‌گیری جامعه منتظر، می‌توان شیوه‌ای در زندگی دینی برگزید که بتوان آن را پیاده و رضایت آن حضرت را فراهم آورد. پس ضرورت دارد که تحقیقی در این زمینه، یعنی سبک زندگی منتظرانه صورت گیرد، که بتواند آموزه‌های مهدویت را در زندگی کاربردی کند.